

HANGRENDI PÁRHUZAM

EZER PÉLDÁBAN.

LUGOSSY JÓZSEF

MAGYAR AKADÉMIAI TAG; DEBRECENI PROFESSOR ÉS
KÖNYVTÁRIGAZGATÓTÓL.

Második bővített kiadás

A M. T. AKADÉMIA ÚJ FOLYAMU NAGY GYÜLÉSEI MEGNYITÁSÁNAK (DEC. 1858.)

EMLÉKEZETÉRE.

DEBRECENBEN,
nyomatott a város könyvnyomdájában.
1858.

Plumbei cordis sit oportet, qui haud advertat, inesse divinum
quidpiam non minus vulgaribus quam eruditis linguis.

BEL MATH.

Genesis et Exodus Linguae Hungaricae.
Berol. 1713. 4°.

B 86456

Az itt következő összeállítás, mely négyszáz tételben először a f. évi Uj Magyar Muzcum II. füzetének 92—102. lapjain jelent meg, most pedig ujlag ezer tételre szaporítva üdvözli a nyelv titkai s gyönyöreihöz érdekléttséggel viseltető közönséget, bizonyságul kíván szolgálni mikép nyelvünk kizárólagos sajátosságai közé tartozik: *gyökeiről kettős irányban, magas és megfelelő mély hangzók párhuzamában, fejleszteni törzseit*; mely alaki ikerséget a nyelvgazdalkodás legtöbb esetben egyszersmind a gyökfogalom különféle árnyalatainak a törzsalakokbani lenyomására, tehát ideológiai odább percenés jelölésére használván fel, általa az épen szülemlésben levő nyelv kiképződésének egyik düzslakodó forrását nyitotta meg. E kettős irányban látjuk tömegesen keletkezni a törzseket nyelvünk legtermékenyebb ösgyökein: ó, hó, ló, tó, vá, kő, nő, suh, doh, leh, poh, táv, leb, csucs, ig, kög, zug, vak, bök, csel, csom, tom, gon, von, csap, csöp, top, gyap, kop, or, bur, dar, tor, ser, ker, for, sur, bot, pozs, hoz, stb. stb. *); a nélkül azonban, hogy az alaki párhuzam és ellenességnek érteményi akár párhuzam, akár ellentét felelne meg következetesen és szükségképen. Mely irány ha megtökélett bevégzettségig haladt volna elő: mai nap nyelvünket oly kettős felü művezetnek látnók, mint az ember-vagy állati test, jobb és bal oldalával, iker ágazásu idegzetével stb. Ámde nyelvünk nemtője e szervszerű tókélyt, vagy — mivel a hasonlatok örökké sántítók, ha jobban tetszik — e tervszerű kimértiséget nem vette szoros teljesítésbe, épen azért, mert a nyelv sem szervezeti termény, sem mesterségi mű, hanem a szabad röptü szellem érzéki kinyomata; melynek alaki föltüntében a kül- és beltermészet kedves pongyolasági, a történeti lefolyás és szokás fesztelensége szakadatlan ellensúlyt tartanak a kategorikus ész és szólamszervi modorosság követelte szigoru symmetria ellenében. Egyes nyelvek meg annyi külön népelet csodaszép alkotásai, s így mind azon szabályosság és szabálytalanság benyomásait kell hogy viseljék, melyek a népelet elemeiként végzetesen szerepelnek. Nyelvünk is a törzshajtásbani hangrendi párhuzamosságot vagy ikerhangrendiséget leglényegeseb tulajdonai egyikeül mutatja ugyan fel: de sem egészetes kivitelben, sem keretszerű morevségben; és így bármínemű kategoriák korlátait, népies jelléméhez hiven, csak bizonyos fokig alkalmazva; nevezetesen tövéren kifejlett ikeralakjai mellett *gyökeinek tetemes részét határozott*

*) A például hozott gyököket szorosan a „SZÓCSALÁDRENDSZER“ em 28-ik lapján álló jegyzés értelmében kérem vétetni, hol egyebek közt mondva van: „Tulajdonkép *for*, *fü* stb. „*gyökről*“ szólni nem lehet; ezek már „*törzsek*“ az írásunkkal kifejezhetlen gyökről“ stb.

félszerűségben marasztva. Mi által azonban nem annyira csonkaságát, mint óriási mérveit tünteti ki, s a kiépitlen toronypáru főséges műnsterekéhez némileg hasonló benyomást eszközöl.

Nyelvünk ez alkatát tekintve azonban, nem szabad figyelem nélkül hagyunk először, hogy a kiépitlen maradt ikerpárnak is megvan a maga jelölt helye s megkezdett elemei az alkotmány egészében; másodsor, hogy e csonkán maradt részek is az ősz hajdanban valamivel fölebb voltak víve, mint milyen letaroltatásban látjuk ma annyi századok enyészítő lefolytával. Hogy csak az utóbbira szoritkozzam: valóban nyelvünk, ikerhangrendi alakjaiban, egykor tetemesen gazdagabb lehet; de ezek vagy hozzánkig juthatásuk előtt sodortatának el az idők árjában, mint *vall* (Jász.-cod.) *vél* értelemben, *bizony*nak *beze* párja, *boldognak bőredeg* testvére, nemzeti nevünknek MEGYER felhangu párja, az esküvelí erősítésnek (*ese*) mélyhangu alakja (*ysa*) (Temet.besz.) stb. melyeknek nyomaiimmár csak legrégebb emlékeinkben s ott is talányos elavultságban fordulnak elő; vagy nyelvkincsünk azon részében, melyet az irodalom föl nem vett és csak a népajk ápolt, lap-pangván, a nélkül hullongottak el, hogy mai nap emléköket is bírnók; vagy tájszólásainkba menekülvén, ott maiglan fölkeresetlenül, összeállítlanul várják az enyészetet, mint péld. az ősi fanyar gyümölcs (noszpolya, vackor) a székelynél *megdühödik* = *megdohodik*, megfő, megpuhul.

Az első törzshajtások korának lejártával nem szűnyt el végkép nyelvünk ez iránya, hanem soká föntartotta némi rokonos hatályát a későbbi külképződés szüleményei fölött is, melyeket népünk ajka már kész kifejlődttük után is hajlandó volt s folyvást hajlandó a hangrendiség iker alakjában használni, mint: *rakottya*, *rekettye*, vagy táj-járásiilag *rohanni* mellett *röhennyi* (Gücsej), *szalakóta* mellett *szeleköte* (Engel) stb. melyeken az ikerség már határozottan csak külalaki, nem egyszersmind belérteményi is — és azon ideologiai szép odább-percenés, mely az első törzshajtásoknál a nyelv gazdagításnak oly kitűnő szolgálatot tett, többé alig mutatkozik. Ez a lényeges különbség például *av* (as) és *ev* (es) pár, meg *katroc* (Kreszn.) és *ketrec* pár között: az előbbieket őskorban, és egyazon gyökidomból kettős irányban képződtek, a nyelvszokás által pedig két külön, bár rokon, eszmepercenéssel ruháztattak fel, alapítván miként szerencsés apafőnök ikergyermekéi két párhuzamosan önálló családvonalat, — azért közöttök régiség és eredetiség tekintetében versengés nem lehet; — míg az utóbbiak közül kétségkívül csupán *ketrec* az, mely a gyökkel egyenes összefüggésben áll (kert, kertec, kertecske, kerítésceske), *katroc* pedig csak a már kész ketrecből csavarított alhangra: mellékalak, a fogalomnak mint lényegnek legkisebb árnyalatkülönbsége nélkül. Amazokban a két egyenjogu törzsalak egymást kölcsönösen fejtí, világosítja s a közös gyökre utal vissza; emezekben a későbbi származatu alak, mint alárendelt szerepű, csak a korábbira támaszkodik, egyenes vonatkozás nélkül a gyökre. Összeállításunkba mindegyik rendbeliek vegyesen iktatvák. Helyneveink mindkét tekintetben sok ide tartozó anyagot nyújthatnak, mint: Zaránd, Zerénd; Komoró, Kömörő; Erdőbénye és Ardóbánya stb, melyeket ezuttal csaknem egészen érintetlenül hagytam, valamint — honi és idegen — személyne-

veink egész seregét is, péld. Tomori = Tömöri (Listinél mindenütt), Andor = Endre, Atila = Etele stb. Mellőzvék ikeralakú képzőink, ragjaink, s a szintén csupán őszhang hatása alatt meghajlott, önállólag azonban ikerséget nem ismerő szavak (Cserhalom = Cserhelem, Bonfin. napestig = nepestig, Palóc. addsa-ide = eczejde, Balatm. stb.); kirekesztvék hangjátékos szóikreink is (herde-hurda stb), kivéve a kellőleg támogatókat (gyim-gyom) vagy támogatottakat (hende-banda, egye-bugyál stb). Fölvevék ellenben az ikerragozásuak (cziel, nyír) s a végtagban ellenkező hangrendbe csavarodottak (szerencsa, XVI. sz., szinyártig, Sz. D.) Néhány kellettlenül becsuszott tételt (mint haj, héj, hol az utóbbi szintén mélyhangú) magam is megjegyeztem. Egyébiránt az említett mellőzések beiktatásával laistromom könnyen 2000 tételre emelhető. De csak az itt közlötöket véve is, ám essék belőlök pár száz subjectivismusom vagy máskénti tévedésem rovására: elég marad fen a lényeg minden kétségen fölül helyezésére.

Képzésünkben úgy, mint ragzó-hajlításunkban mutatkozó mai egész, meglehetősen szabatosra állapodott hangrendi szerkezetű nyelvünknek, az itt fölmutatott azon őszhangrendi tevellés alapján fejlett ki, mely egykor a gyökökön nőtt egyszerű törzseket egymástól elkülönözte; más szókkal: mai képzési és ragozási hangrendünk csak törzsi őszhangrendünk nyomaiba lépett, mi is a *vészhang* és *őszhang* (függelékül *kőhang*) kettős törvényében sarkallik. Maga a törzsi őszhangrend pedig a „*Magyar nyelv KÉT hangzóján*“, a mély és magas hangzón alapszik, mely kéthangzóságunkban rejlik egyik kulcsa nyelvünk legsajátosb sajátágainak. De ez itt csak érintve legyen.

Négyszáz példájú összeállításom köztiszteletű kiadója Toldy Ferenc akad. titoknok ur sziveskedvén azt méltányló jegyzetivel kíséрни, ugyancsak engem hív föl „e kettősség valamennyi példáit összeállítani azaz e tekintélyes sorozatot kiegészíteni, s aztán annak törvényeit a meglevő anyagból kifejteni“. Ime a kívánt *kiegészítéshez* ismét nagyban járuló *adalék*; de hol csaknem minden tétel egyegy nyomozó értekezés erejébe kerül s tömördek combinatio gyümölcse: ott a *kimerítő teljesség* igényéről sokáig le kell mondanunk; reményem, hogy a Tájézőtár Akademiánk által teljesítésbe vett második kötete a vidékek nyelvjárásából, és szaporodó Nyelvelmékeink a nyelv közelmúltjából e nemben is számos adatokat fognak kéz alá szolgáltatni. A becses fölhívás utóbbi pontját, a hangrendi párhuzam *törvényeinek* kifejtését a mi illeti : ezt egy későbbi füzet fogja hozni. Nálunk mindenek előtt adatok összeállítása szükségeltetik; a tényeket kell felismernünk, hogy törvényeik különféle indoku ellenzések helyett méltánylással találkozassanak. Sajátunkból kell sajátunkat kifejtenünk, nem az árja nyelvészet kész törvényeit átírunk s nyelvünkre erőszakolunk; péld. sajátos hangzórendszerünk megalapítására nem elég, sőt nem szabad a maga helyén különben oly igaz *a, u, i* árja hangzórendszeri alapot nyersen vennünk át; bármily tudományosnak kiáltassék is az, nyelvünk alkotmányától idegen. A tudós külföld nyelvészetének nyereseményeit ne szünjünk tanulmányozni, beható szellemét elsajátítani: betűit utánrebegni ovakodjunk; élő példányképül szolgáljon ne holt alkalmazásul.

„A babonának reszkető fia
Nem lát, nem hall, tanítják s ő hiszi“. KAZINCY.

Vak utánczás nem emel ki a kiskoruságból. A nyelveszmény megközelítésére külön nyelvtörzsek, bennök külön egyes nyelvek eltérő ösvényeket nyitottak; ezt sürgette minap nyomatékosan ama férfi is, kinek nyelvtudományunk annyi becses fölfedezéseket köszön *). A magyar nyelvalkotásban az én korlátolt erőm is *tizenkét* sajátos törvényt bírt összeállítani, mire már másod ízben teszem figyelmeztetésemet; ez itt menő szóhalmoz is *azok egyikének* elődandára. Azokra épitem a már munkába vett

CSALÁDRENDÜ MAGYAR SZÓTÁRT,

melynek gyümölcse, ha az ég akarandja, a magyar nyelv ELSŐ FOKU ÉRTELMEZÉSE. Vajha legyen bővetegségi állapotunk bizonyítéka, midőn ily nemzeti föladatnak Akademiánk vég befejezéshez közelgő NAGY SZÓTÁRÁTól elkülönözöttten kell küzdenie!

*) A magyar igeidőkről Fogarasi Ján. M. Ak. Értesítő 1858. VII. VIII.

MAGYAR

HANGRENDI PÁRHUZAM

EZZEL PÉLDÁBAN.

Alhang.

Ág, ákics (= tüskének hegye), Balatm. Ék, hegy.

ákombák

ágbog, átabota

agy

agyabugyál, Póсах.

agyag, agyak, SzKB.

agyal (= megver)

áll (Kinn)

álmélkodik

amaz, amarra, amoda, amolyan, amon-
nan, amott, amugy stb.

anya

anyolog, Székely.

apad

ár (áradás)

ár (érték)

arasz

árny

asag (= penető, Szék.), aszag, SzD.

aszik

az, addig, addiglan, ahol, ahun, azom-
ban, ahajt, Udvarhsz. ahattótól fogva,
Szék. stb.

áz-ik (l. úszik)

azóta

av (uyakat ees awakát, Pesthy) ó

av

avad, SzD. Kreszn.

avas,-odik

av-at, avaztat, áztat

avik, Pázm. Ceglédi.

Felhang.

egyebugya, Balatm. Kemenesal.

hegy, jegy.

egyebugyál.

enyek, Balatm. Pápav. Vasv. SI. Kresz.

egyel, Balatm. Kemenesal.

él (Schneide, Kante).

elmélkodik.

emez, Erdősi. emerre, emide, imilyen,
eminnen, emitt, imitt, imigy-amugy
stb.

eme, ene (= üdő). Kreszn.

eneleg.

eped.

ér, (vizer).

ér, (megéri).

eresz.

erny-ő.

ecset (= Pinsel), Szathm. öcset, SzD.

(öszik) = összehúzódik.

ez, eddig, eddiglen, MAlb. ehel, ehen,
Vasv. ezőmben, Lug. cod. Idősb Tób.

Horv. Mih. ehejt, Szék. ehettőtől fog-
va, Szék. stb.

evez.

azóte, SI. Kreszn.

ev, MAlb. Szék. Pápav.

év.

éved-ik, Kreszn.

eves,-edik stb.

evez (-tet, evezet).

évik, Kreszn.

Alhang.

babirkál, babrikál, babrál, Balatm.

bábolódik

baca, Göcsej.

báj, báv, R. bá, R.

bak, bika

bakog

ballag

barka

bark-óca

bársony

bé (mélyh.), béok, bétak, Örség. bégat

berbitál, Somogy.

bibuc, libuc

bicaklik, Balatm. cibaklik

bieska, bieskia

bilizna, belezna, Szék. Bodrogk.

billog, bélyog

binbó, binygó, Kreszn. Szék.

birka

bitó, bot

bizgantyú

biz, Göcs. bizo, Rimav. bizony

boci, bocika

bodon, Diószeghy. Szék. Szathm. bodony, SzD. S. Kreszn. Kállay.

bogár, bóg, bók, búg, NKel. Hirn. Engel.

bog

bogr-ács, Alföld. bogr-ács, Somogy.

boldog, bódog, Comy. Pesthy. Szék. bodok, Pesthy. bovdug, Tem. besz.

bolond

bolondos,-ság,-kodik (= testieskedik, üzekedik),

bolonyik (Sium latifolium, Diósz.)

bolyh, bolyhó

bolyhos, polyhos (= szőlőfaj Bf.)

boncsik, csimbók

boncsok, csombók

bondó, Szathm. Gáthy.

bongyol, bonyol

bongyolodik

Felhang.

bibirkéél, bibérkéél, Balatm. pipergél, piperkőc stb.

bibelődik, Balatm. Szék.

bece, Szék.

bű, búj, Comyaathy. Csuzi. bűv, bév, bé, Ilosvai P.

bök.

beceg.

billeg (libeg, lépeget), billeg-ballag.

berke, birke, SzKB. bürke, MALb.

berk-énye, belekenyér, Fbánya. Csiksz.

berzsény (bresillum), MALb. v. ü. Jerney utaz. 176. l.

bög, bögök, bögtek stb. (magash.) bögét.

berbetél, börbitél, Szék.

bébic, libic.

biceklik, biceg.

bieske, SzD.

veliznek, Szathm.

bélyeg.

bingyó, benge, SzD.

birke, Mátysf. Palóc. berke, Szék. bürge, KKuns.

bütü.

bezgentyú, bezzentő, Balatm. puska bezegje.

beze, Baranya. Kassai. bez-eg.

beci, becike, becéke.

bödön, Kreszn. bödöny, SzD. Kreszn.

böde, Gyermekeyelv után Vass József. Hanák. bú, büly, cserebüly.

bög, göb.

bögr-e, Balatm. Kemenesal. Sopr. Szék.

bödög, bővedeg, bőveteg, bőségben levő. felix, beatus).

böléndek (= Tollkirsche), beléndek-ség, Comyaathy.

beléndes,-ség, Révay cod.-kedik, Codex-irod. belyndes,-ség, Comyaathy.

(bölöndék, bolondító fű).

pölyh, pihes, pölyhő, fűlyhő, XVII. Száz. és az egész régiség, felhő.

pölyhös.

büncsölék, Gyórv.

büncsök, Bodrogk. (= csomó, göres).

böndő, bendő, bühény, Göcs.

bengyel, Kreszn.

fingeledik, Szék.

Alhang.

bonyolodik
bordó
bor-iték, -itó
borzad (K** ellen való mérges borzadó-
zás, Póсах.) Szék. borzaszkodik, Szék.
bosz-u, -ús
boszúl (bosz-onkodik) Codex-ir. Pesthy.
botó-ka
bozsog, Kreszn.
brugó
huboska
bud-a, -ár, putraszék, Pal. Abaujv.
bugyogó
buja

bujázkodik
bukkanó (praecipitium)
buktat, bukkáz, Szék. buckázik, Szathm.
bung, Balatv.
bura
burok, Szék.
busásan
búsz (=fojtólég), Baranya. búz, Melius P.
buszma, Szegedvid.
buta
butikó, Szék.
butyk
butykos = bugyogos korsó, Ceglédi.

buzog
cabukkol
cafatol, cafol, caflat Szathm.
cafra, Pápav. cafraka, Tájszót. csavira,
Póócs András.
cafri, Göcs. csafrinka, Győrv.
cékláz, Kemenesal. céklál, Fertőm.
cél (mélyh.), célbúl, célocska

cibaklik, SzD. Kreszn.
cibál, cibárl, Szék. cibakol (= crinibus
trahit, megszaggat) Szék. Balatm. SI.
Kreszn.
cibál, cipál, Baranya. Szék. cipál, Bara-
nya. Szék. cipárl, Szék. tipál, Balatm.
cica
cica-maca (=barka), cica-bërke, Fbánya.
cicázik, Fazekas M.
cihog, SzD.
cihor, Szék.

Felhang.

finyeledik, Kézdiszék.
bördő.
bör.
berzed, berzenkedik, Szék. börzenke-
dik, Kemenesal.
bösz.
böszül.
bötő, betű, bötű, bötü, Pesthy.
beseg, Szék.
bögő, Somogyv. Balatm.
pipiske.
büd-ös, búz.
pötyögő.
bő, bév, Guary-cod. Krak. ábécc. Szék.
bej, Somogy. bú, Erdősi.
bővelkődik.
bökkenő, Ceglédi.
böktet, Szék.
büng, Őrség.
berhe, KMVeszelin. börhe, bör.
bürök, Kállay. бүрөг, Biharv.
böségesen.
búz, Szék. búsz-ös, Faludi. büszhödik.
böszme, Balatonm. Kemenesal.
bütü, Bf.
bötkő, Szék. bötké, SzD.
bütyk, bötyk, bütykő, SzD.
bögyögős korsó, Kreszn. begyeges,
Balatm.
pözsög.
cibikel, Szék. bicékel, Szathm.
sefitél, sifitél, Szék.
cefre, cevere.

cefre.
cékléz, Szegedv.
cél (magash.), célbúl, MNyelvészet III.
466. célecske, MAIb.
cibikkel, cibikel, SzD. Kreszn.
tép, tépel, tépdél, tépeget stb.

cipel, cepel.

cice, (= kismacska) Balatm.
cice-maca, Vasv. Kemenesal.
cicézik, cicét fut, Szathm.
ciherézik, SzD.
ciher, Szék.

Alhang.

cika, Szék. Szathm. széka, Ormáns.
 cikázik (játék Gömörben)
 cincog
 cinkos
 cinu-cinu, Népvers. Lisznyay Kálm. ci-
 no-cino, Pósa. Görcsösbot.
 cirgat, Somogy.
 cirkál, Pesthy.
 cobukál, Bodrogk. zobukol
 códor, Balatm. Göcs.
 cofra
 colop, Bodrogk.
 comb
 condora, condra
 cubokkol, cubukkol
 culák, Kreszn.
 culáp, Szathm.
 csabukkol, Kemenesal.
 csáforit, Göcs.
 csafri-nka
 csahol, csihol
 csajvalék, Kreszn.
 csak
 csak
 csal (főnév), SzD. Kreszn.
 csal (ige)
 család, Pesthy.
 csalafinta, csalafurdi, Pósa.
 csalé (népdal)
 csalfa (főnév), Lug. cod.
 (csalfás)
 csalóka
 csamcsog
 csámmog, csámcsám
 csammog
 csámpa, csánk
 csámpás
 csangó, Simai. cangó
 csap, jégcsap
 csap, csápol
 csápol
 csápszta, csapica, csápca, Tájzs.
 csapzik
 csattan
 csavar
 csavar-og
 csávé, Szék.

Felhang.

szik, szék (magash).
 cicézik.
 cincög. SzKB.
 cenk, (= assecla, creatura), Pázm.
 Pósa.
 zene. v. ö. cinege = cenege, Szék.
 cinige, MALb. zene-zuna, Szék.
 sürgel.
 cserkél, cserkészik.
 cebikél.
 cödör, MALb. Vajda. Kresz. Göcs.
 cefre, cibre, Szék.
 cölöp.
 cémb, lud-cémp, Kreszn.
 cedele, Szék.
 cibikel.
 celőke, Balatm. Pápav. Györv. Palóc.
 cölöp, zölöp, Balatm.
 cibikel, KVMatkó.
 cseferit, Őrség.
 cefré-cske.
 csehel, MALb. Bf. Sl. csihel-csahol.
 csőlék, Szánthó. Kreszn.
 csek, Palóc.
 csek, R. Sl. Kreszn. csek-ik,-ély, csö-
 kön stb.
 csel.
 csel-ekedik, csele-csala.
 cseléd, cselérd, Ormáns.
 cselefinte, cselelendi, cselefenide, MALb.
 cselő, Népd. cselő-heők! Kállay.
 cselpe, Beke.
 cselves, Beke.
 cselők.
 csemcseg, SzD. Tolnav.
 csemmeg, Kézdisz.
 csemege.
 csémpe (= Hüfte, femur), Dank.
 csempés (= ferde) Tájzs.
 csengő, zengő.
 csepp, csöpp.
 csepül, lecsepül.
 csépel.
 csepsz, csepesz (= főkötő) Szék.
 csepszik, SzD.
 csetten, Dugon.
 csúr, (csever, túr, túrás-tagadás).
 csúr, Kemenesal.
 csevegő.

Alhang.

esáv-ik (= sóskaszár), Barkó.
 csaviszka, csavicka, Balatm. Debr.
 cserpa, SzD. cserpák (= csanak), Gö-
 mör. Torna. (= kupa, kobak), Du-
 nántúl, Döbrentei.

eséza
 csicsó
 csicsog
 csicsós, Szék.
 csigat, Pázm.
 csikar
 csillontani, Göcs.
 csimaz
 csimbók, Balatm.
 csimota, Guary-cod. Heltai. Balatm.

Somogy.

csimpajgózni, Tolnav. csimpajkózni,

Szath.

csingallózik
 csipa
 csipág, Kemenesal.
 csip-csup, csipp-csopp, Bodrogk.

csipot, Göcs.
 csira
 csiripol
 csiszár
 csiszol
 csivag, MALb.
 csobolló, Gömör. Torna, csoborló, Sop-
 ronvárm. csobolyó, Kecskem.
 csoma, csoma (= guga)
 csombó, Dengelegi P. csimbó, Szath.

csombók
 csombolék, Balatm.
 csombolyodik, SzD. Kreszn.
 csomm, csoma (= tavaszi csira), Bf.
 SzD. SI Kreszn.

csom-ó
 csomó
 csomoszol, Szathm. csomiszol, Kállay.
 csomota, MALb.
 csór (= csavar. Vess az ebnek, csórja
 a farkát, Közmondás) Kresz.
 csorda (sorda), Pesthynél a disznó-
 nyájról is.
 csorg

Felhang.

csive, Barkó.
 csevice, Gömör. cseviszke.
 cserép, cserépedény.

csésze.
 csecse, Bf. SzD. csecse-becse.
 csicsereg, csicserkél, Balatm.
 csecsés, Bf.
 csiget, Pázm. Vajd.
 teker.
 csillenteni, csillegetni, Balatm. Göcs.
 csömöz, Somogy.
 csömbök, Somogy.
 csemete.

csimeszkeszteni, Beke.

csüngölőzik.
 csep-egő.
 csipeg-et.
 csöpp, csöppenkénti, v. ö. csipeg-
 csopog, csippe-csoppa, Göcs.
 csipet.
 csire, SzD. cserje.
 csiribel, SzKB. csiripel, Balatm.
 csiszér.
 csiszel.
 csibeg, Kreszn.
 csöbör, Szék. csöböllye.

csöme-k (= fagumó), Őrség.
 csembő (= cafrang a lószerszámon,
 kostökön), Palóc.
 csömbők, Szék. bincsök, Bodrogk.
 csömbölyék SzD.
 csömpölyödik, Szánthó. MALb. Kreszn.
 csem (= csira, új jövés), SI. Kreszn.
 csemelet, MALb.
 szem, zöm.
 csömö-r, cseme-r.
 csömöszöl, csemeszél.
 csömöte, MALb.

csúr, csúri-csavarja.

csürhe, sőre, sereg.

csörg.

Alhang.

csormolya (= *Melampyrum arvense*,
Diószeghy), Tájsz.

csoszog

csovad, csuvad, Vasv. (= suhad, kisiklik)

csucs

csucs

csucs

csucsul, Csokonai.

csuj, SzD.

csukat

(csukola)

csuma (= esoma, dögvész).

csupor, csipor, Szék. ficsor, SzD. cso-

bán (= urceus), Pesthy.

csuporodik, Göcs.

csúrás-csavarás, Eszterházi Tam. SzD.

Kreszn.

csuszog

csuszol

csusztat

csut (= hegyi, nyeli valaminek)

csuvaszt, csuhaszt, suhaszt, Göcs.

dac

dagad

dagaszt

dákos, dákoska

dali, Szék. Csangó.

dalma-hodik, Szathm.

dar-a

darab

darabol, diribol, SzD.

darál, Göcs. (darácsol)

decszak, Kállay.

dibol, Szathm. Földy. tippá tesz, Ke-
menesal.

diszkó, Szék.

dobban (megdobbantál lelkedben, Cegl.)

dobog

dobogó (= nagy hid), Kállay. Baranya.

dobony, bodon

doboszka, SzD.

doh (= fuvallás)

dohodik, dolhodik, Szék,

dohot, dohat

domicskol

dong, donog

Felhang.

csermelye (= *Melampyrum barbatum*,
Diószeghy), Györv.

csöszög, csiszeg-csoszog.

sühed, siet.

csücs, csecs, csicse, Wrancesics.

csécs (= himlő, innen csécshelyes)
Kemenesal.

csücs (= hegye, teteje valaminek).

csücsül, Kemenesal. Balatm. Gyer-
meknyelv.

csű, cső, csév.

süket.

cseklye, Sl. ceklye, SzD.

gümő.

csöbör, Szék.

töpörödik.

csürés-csavarás.

csüsözög.

csiszel.

csesztet, csizel (= alattomos tova-
csusztatással lop).

csücs.

silyeszt, sülyeszt.

döc, -cen, -ög.

deged, Szék.

degeszt, Erdély.

dikis, dikics.

deli.

dölme-c, Szék.

derce.

dereb, már Jászay-cod. stb.

diribel.

(terél), terécsel, Lug. cod.

dicsék-vő.

tépel (= típor, eltapos, vesztegetve
elgázol), Kemenesal.

diszke, Háromsz. biszke, Szék.

döbben.

döbög, Herfort és Klár. dibeg-dobog.

dübögő.

döböny, SzD. Sl. Kreszn. döbönke.

döböszke, Kreszn.

döh, döhös, Göcs. Debrec düh.

dühödik (= megfűl, megpuhul), Szék.

deget, degenyeg.

tömicskél, dömicckél.

döng (a méhről), döngicsél.

Athang.

donga
dörgál, dorgálódzik

doromb
dorombol
duborog
duda
dudog, Földy.
dudorodik
dudorog, Márton József. Kállay. Szék.
dudoru, Cucor.

dug, gyug, gyak
dulakodik
dummog, Tájzs.
dunnyog, Szathm. dunnog, Kállay.
dure, Göcs. daróc
durcás,-ság,-kodik

durran
durung, Balatm. dorong.
dur-va
dúzs
éhon, Simai, éhomra, Balatm.
fak-adék
fak-ó (vak)
far, farta
fark, fark (= forgó)
fatty-ú, sutty-ó, Dugon.
férj, firj (mélyh.), firhoz, Göcs.
fészkalik, Kemenes. físzkálódik, Győrv.
vaszkolódik, SzD.
ficamlik
fickandik
ficskand,-oz, Szék.
finnyás
fitak (= bojt), Somogy. Baranya.
fitat (= mutat) Szék. Kállay,
fitat (= mutat), Pápav.
fitogtat, fityogtat
fityog, pityog, SzD.
foeskand, Mélius Pét.
fonák

Felhang.

dönge-t.
dörg, dörgődik, Lug. cod, Póсах. Gör-
csösbót. dörgülódik, SzD.
dörömb, SI. Kreszn.
dörömböl (medve, macska).
dübörög, dübereg. Mármáros.
tüdő.
dödög, Balatm.
düdörödik, SzD. Cucor.
didereg, dödörög, MAlb. dedereg, dü-
dörög. SzD.
dödölle, Győrv. Marcalm. Pápavid. de-
rellye, Gömörv. Tolnav.
gyök, gyök-ér.
tülekedik. Tiszam. dülekedik.
dümmög, Kállay. dömmög, Csapó Dán.
dünnyög, Bodroghöz. dönnyög, Szathm.
derce.
dercés (= vad, mord, komor) Bf.
dercés ember, Istvánfi Pál. dercés
asszony, Pázm. Kreszn. dercésesség,
dercéskedik, SzD.
dörren.
düring, düreng, Szathm.
der-ce, dér-dur.
dózs.
éhen, éhére, Szék.
fek-ély.
fek-ete.
fer-de.
(fürög, fürge), féreg.
fitty, ló-füty (= csikó), Szék.
férj (magash.), férjhez.
fészkelődik, veckelődik, peckelődik
(= mozgolódik), SzD.
ficemlik. ficemlett, Melius Pét.
veckendik, SI. Kreszn.
feeskend,-ez.
fínyész, fínyésző (= válogató), Tájzs.
fityeg-ő, fityedék, SzD. Kreszn. fitye-
lék, fityölék, MAlb. Kresznerics.
fütet (= keresgél), Kemienesal. fitet,
Tájzs.
fitit, Marcalm., Tolnav. néha magash.
Szathm.
fityegtet (= kinnlóggat).
pityereg.
foeskend.
fenék.

Alhang.

fordít
fordúl
ford....

forगतग
forगतयु
forग
forog
forr, fortyan SzD.
fos
foszlik

oszlott
fricská-z

fuálló (= tok) Lug. cod.
fustély
gágog
gagyatol, Bf.
gagyog, gyagyog

gal.... gyal.... (= láb)

galagonya

gám (gámatlan oldal, Debrec.) gyám,
garó
gan-é
gányol (= töviskel kerítést foldoz)

garangy, Szék.
garangyikos, Szék.
garnyatag (fiatali fris teljét vesztett),
Szék.
gatya, gagya, Szék.
gaz

gaz

geda, gedó, Barkó.
gerábla, Pápav.
gidó, Szék. gedó, SzD.

góg-a
gohér, Kállay.
gomb
gomb-a

Felhang.

ferdit.
ferdül.
förd-ik, furdik, fered, Tinódi. fírod,
MALb. ferid, MALb. ferd, stb. Füred.

förgeteg.
föregettyű.
fürge.
féreg, perge, Szék. SI. Kreszn.
förméd.
fűs,-t,-ék.
feslik, (ki kell feselned a p** sergéből. KMveszelin, Beszélg. 252. l.)
fűslett, feslett.
frecské-nd, Szék. pircskel, Pósa.
Ceglédi.
hüely, hüvelyk, v. ő. hólyag.
füstély, Pósa.
gégög, SzKB.
gögicsél, Balatm. Dunántúl.
geggyeg, Nyelvtud. pályam. II. gögyög,
Kreszn. gügyög, Szék. ggyereg,
Göcs.
gyel, Heltai. gyelös, Lug. cod. (=jel,
jeles = nyomos).
gelegenye, Erdősi. Toldy Fer. a XVI.
századból.
gém, kútgém, gém-icse (= vékony
kampós rúd, hálóhoz), Balatm.
geny,köny(=kifordulógömbölyűség).
génye (= apró tüske), Kreszn. ge-
nyéte, Balatm.
göröngy, göröngy.
göröngyös.
görnveteg, gernye, Szék. görnye, Rá-
baköz.
köce, köteny.
geze-mize, gezemiz, Fertőm., geze-
mice, Balatm. gezemuca, Szathm.
gezsemuzsa, Szék.
gezdernye, Göcs. gezdernice, Marcalm.
giz-gaz.
göde, gödölye.
gereblye.
gödölye, göde, Debrec. gedelye, SzD.
Krakk. ábce.
gög-icsél.
göbér, Cucor. kövér.
gömb.
gömb-ő

Alhang.

gombalyag, gombolyag, Balatm.
 gombolyig, Bodrogek.
 gombóc
 gomborodik
 gomolya
 gomolyg
 gond,-ol
 gongyola, Barkó.
 gornyadoz, Kállay. Beke. gorjadoz,
 Göcs. kornyadoz, gornyad, gornyaszt,
 Kállay. gunnyaszt
 gothos, Gömörv. gótól (=gyengélke-
 dik), Fertőmell.
 gubó
 guga
 gügyi (= Schnaps)
 gügyog, Bf.
 gügyor, Balatm. kutyor, Örség.
 gumó
 gumó
 gungó, Kemenesal. (talán gyermek-
 nyelven)
 gurbancs, Szék.
 gurdít, Sl. Kreszn.
 gurgadoz, Balatm.
 gurgulya, Szegedvid. (=henger)
 gurog, Bfvi.
 gurul, gurdúl, Sl. Kreszn.
 guzmol, Szegedv.
 guzsorodik
 guzsorog
 gyaka, gyaksa, Bf.
 gyalánt, MALb. gyanánt.
 gyapj, gyapju
 gyaporodik
 gyap-ot, Melius P. SzKB.
 gyar-ló
 gyilok (= ló torkában csomó) Kézdisz.
 gyirka, Hanák.
 gyomboru, Somogy.
 gyomocskol
 gyomoszol
 gyomroz
 gyop-ár

Felhang.

gömbelyeg
 gömbelyig, Szathm.
 gömbóc.
 gémeredik, gömbörödik, Szék.
 gömölye.
 gömölyg.
 göngy,-öl.
 göngyöle-t.
 görnyedez.
 göthös, Gömörv. Debrec. göthes, Pá-
 pav. götlöhös, Balatm.
 göb.
 gége, góg.
 gügyü (a pálinka tréfás neve), Szék.
 gügyög, Bf. gögyög, Kreszn.
 gödör.
 gümő.
 gyümölcs, gyimilcs, Tem. besz. gyi-
 melcs, Pesthy. gymölcs, Comyaathi.
 gyömölcs, Debrec. Erdősi. Krakkai
 ábce. — v. ö. gym-gyom.
 güngő, Szathm. (gyermeknyelv) üng,
 üngöcske.
 (görbe tucskó), v. ö. girbe-gurba.
 gördít.
 görgedez.
 görgölye, gergető, Kemenesal. gör-
 gófa, Balatm.
 görög.
 gördül.
 güzmöl, Balatm. Kemenesal.
 görszed, Gyórv.
 güzsörög.
 dikis, dikics.
 (gyelént, jelént). v. ö. gal, gyal.
 gyep, cseplye (= gramen) SzKB.
 cseperedik.
 gyep, gyep-ü, csep-ü.
 gyér.
 gyilk, gyik, torokgyík (magash.)
 gyürke.
 gyöngy, fagyöngy.
 dömöcköl, Tájzs.
 gyömöszöl, Pósh. Görcsösbol.
 gyömroz.
 gyöp, gyöp-ü, csöp-ü, csep-lye.

Alhang.

gyóta (= Iegelő), Ormáns.
 gyúr, legyúr
 haba- hurgya, MALb. Szántó. Faludi,
 SzD. Kreszn.
 habatol, Kemenesal.
 habog
 habuckol, SzD. habokol, Ceglédi.
 habuga, habogó, Szék.
 hadarint
 ha ha ha! hahota, Kemenesal.
 haj
 hajh!
 hajja-hujja, Kecskeméti Ján. Szentpé-
 teri Istv.
 hancsik, hancsék, Kemenesal. Göcs.
 honcsok, Szék. hancsok, honcsik,
 Szathm.
 handa-banda, Kemen. gr. Széchenyi.
 hanyag
 haóta
 hápa-hupa, Bf. Szék.
 harag
 hár-int
 harmat
 harsog
 hasad
 has-ad
 hasadék
 ható-, hat-hatós
 him (mélyh.), Mélius P. Heltai G.
 héja
 héla, Bf. SI. Kreszn. Diósz.
 herdál
 hirnyó
 hó, hók, hók-ne-hók!
 hóba, hóra
 hóbortos
 hóka, Marcalm. Balaton.
 hókkan
 höld
 holgyomál (= Hieracium), Diósz.
 holmi (mélyh.).
 hóly-ag, haly-ag, hály-og
 hompolyg, Jászay-cod.
 hopores, SI. Kreszn. hoporja, MALb.

Felhang.

gyötény, SzD. gyüvötény, Marcalm.
 jövötény, Balatm.
 gyúr, legyúr.
 hebe-hurgya.
 hebetel, Balatm.
 hebeg, höbög, hibeg-habog.
 ebickel, SzD. evickél, Szathm.
 hebege, Balatm. höböge, Kemenesal.
 höbögő, Faludi Kisfaludy Károly.
 hederit.
 he he he! MALb.
 héj.
 hejh! hej ha! Kreszn.
 hejje-hujja, Bodrogek.
 höncsök.
 hende-banda, Györv.
 henye.
 heőte, Komáromv. hőte.
 hépe-hupa, Szathm.
 irigy, ihrégy, igrec és ireg*, Nádor-cod.
 herdel.
 permet, permete, Szék.
 herseg, Szék.
 keshed, kessed, Tiszamente.
 fes-cl, feslik.
 kössedék, Kreszn. keshedék.
 hetvenkedik?
 him (magash.)
 hejjő, Bodrogek. hejő, XVI. szdi kézi-
 rat. hejju, Bodrogek.
 hőte, SzD. SI. Kreszn. Balaton.
 herdel, Kemenesal. her-gel.
 hernyő, hernyű.
 hőköl, SzD.
 hébe-hóba, hére-hóra, hében-korb.
 hóbörtös, Józsiika Mikl. Pálffy. hóbör-
 työs.
 hőke (kese, fehér homloku), Marcalm.
 hőkken, SzD.
 hölgy (fehér).
 hölgyomál, Beythe.
 holmi (magash.).
 hüely, hüvely.
 hömpölyg, hempelyeg, SzD.
 hüpöres-ös, Szék.

Alhang.

Felhang.

- Szánthó. Kreszn. haporty, Szombatos énekkönyv.
- hoppa (= lakodalom), Szék. Kreszn. hipp-hopp, hippet-hoppot, Faludi. (=ugrálás), Gyermeknyelv. hüppá-hopp, Szék.
- hoppán, Tájszót. hibban, SzD.
- horg-ol
- hornyó, Tájsz. (hortyok)
- hoz, huz
- hug
- hugy, Kaszahugy, Kaszahódja
- huppan
- hur-ít, hur-ogát
- hur-ut, hor-ut, (név és ige)
- ibrad, Szék.
- idáig, idáiglan (mélyh.)
- iga (= kötés)
- igaz
- igaz, jogos
- igyók, Bodrogk.
- igyold, MALb. jód, Palóc.
- ihon, ihol
- íjj, kéziíj (mélyh.)
- íklat, Szék.
- ildomos, Jászay-cod. Passio. Comyaath.
- imánt, Göcs.
- iparkodik, iparl, Szék.
- ir-aml, ir-omlik, Szék. ir-ont, Szék. Pápauid. ir-amodik
- ír, írül, irral, (mélyh.)
- író (= vert téj), Csiksz.
- izom,-ol,-ik (mélyh. = trüsszenek), MALb.
- iz-gat
- izrom, izromban, Simai.
- kacag
- kacolódik, Kemenesal.
- kagyó, Göcs. Kemenesal. kágyu, Őrség. kagyoló, kágyula, kagyilló, Őrség. Vasv. Zalav. kigyalag, Kállay.
- kahácsol, SzD. Kreszn.
- kahog
- kah, kahol, SI. Kreszn. esahol, kávit, Szék. (= ugat), — innen kahos, ko-
- heppen, leheppen.
- hörög, hörög.
- hernyű, Káldi.
- höresök.
- ösz.
- hölgy:
- hölgy.
- hüppen.
- her-eg, her-seg, Szék.
- hör-ög.
- ébred.
- ide, itt, ittenig (magash).
- ige (= kötet-cérna), Szék. ige (= kötszó).
- egész.
- ügyes (= jogos, péld. ügyes ura, ügyes maradéka stb.) Faludi.
- együtt, együd, Szathm.
- egyöld, MALb. együld, MALb. SzD. egyild, Pesthy.
- ehen, ehel.
- ív, kézív (magash).
- iglel, Beke. égglel, Györv.
- illemes, helyes.
- imént.
- éberkedik, iperedik, Fertőm. Kemen. er-ed.
- ír, írül, irrel (magash).
- íre, (szelencéje), Csába íre.
- izem,-el,-ik (magash. MALb). izés (= sternutatio), MALb.
- íz-let, íz-tet, Szék. izeg-mozog.
- ízben, íziglen stb.
- göcög, Balatm. Pápauid. Kemenesal. kecél, Szathm.
- kegy, kög, ACsere. kigy, Erdősi. kegyelet, ACsere.
- köhécsel.
- keheg. — kwhskwduen (= betegeskedvén, langvens), Comyaathi.
- keh, kehe (= hurut), Göcs. kehöl, kehül, Göcs.

Alhang.

vasz, Marcalm. kuhasz, kuasz, Marcalm. kuvasz, Szathm. Szék. Csokónai. csavila, Ceglédi. (= uगतó, eb).
 kákics
 kákag, MALb. kákog, KVMatkó. Cegl.
 kalafinta, SzD. v. ö. csalafinta
 kal-and,-oz
 kalapál
 kalász (spica), kalah szál, Nád. és Winkler-cod.
 kallantýú
 kalló
 kantus, Balatm. Szathm. Szék. Beke.
 kap
 kapaszkodik
 kapaszkodom
 kapaszkodom
 káp-kod
 káp-onya, kápa
 káp-tár
 kar-é, kar-aj, MALb. kar-ima
 karicsál, Szék. Göcs. karicsol, Szék.
 karikós, Somogy.
 karingó
 karingós, Bf. kacskaringós, kaskaringós
 karm, karom
 karm-ol
 karmol, kasmol
 kasmatol, Bf. Szék.
 kasz-a, ab,-ol, kacar, Sopronv. kacor, Tiszam. kocor, Szék.
 kászolódik, már Cserényinél és Heltainál.
 katat, Bf.
 katroc, Kemenesal. Gömörv. Kreszn.
 káva (= koszoru), Verseggy. (= szálakat gyúrúsen összeszorító körülkötő), Szék.
 kavar,-og
 kavarodik
 kavics
 kégy-ó, kigy-ó
 készant-ag
 kinlódik
 kisa-fa
 kita (= kötés), Bf. (= plica, fasciculus), MALb. (kitába font haj, szőr, selyem kita), SzD.

Felhang.

kékecs, disznókék, nyúlkék, Diósz.
 gégeg, v. ö. gágog.
 cselefeñdi.
 kél, kel-end, v. ö. kólál.
 kelepel.
 kelevéz (spiculum).
 kellentyű, kilincs, kelincs, MALb.
 külű, csüllő, csürlő.
 köntös.
 kip-kap, kipez-kapoz, kipdes-kapdos stb. csip.
 csipeszkedik.
 kepeztetek, Kemenesal.
 gebeszkedem.
 kepickél, Pápav. Györv. kipkedkapkod.
 kép.
 kepe, köpü.
 ker-ités.
 kerícél, Kállay. görice, Csangó.
 kerekes.
 keringő.
 keringős.
 körm, köröm.
 köröm-zsél, MALb. Telegdi. Pázm. Faludi. Kreszn. Balatm.
 kösmöl, Szathm.
 kösmötöl.
 kés
 készülődik.
 ketet, Balatm. Kemenesal.
 ketrec.
 kéve.
 kever,-eg.
 keveredik (= émyedik), Szék.
 kövecs.
 kög, kigy, Erdősi. kegy-elet.
 készént.
 küllódik, Népnylv.
 kise-fa, kese-fa, Sl. kése-fa. SzD.
 kötű, kösű, köteg.

Alhang.

kócipor, Simai. Kemenesal. Pápav.
 koha, Gömörv. kova
 kohvaszt, Balatm.
 kólál, Balatm. kalandoz, kolontoskodik,
 Szék.
 kollanes, kullanes, SzD. stb. kulláncs, SzD.
 kolonc
 kompó, Szath.
 kondor
 konyor-ász, Szék.
 kopad
 kopasz
 kopaszt
 kopcihér, kócipor

 kópic, Györv.
 kop-ja
 kopolya, Bf. SzD. Kreszn.
 koppant
 kor (= időkor, főnév)
 kór (= beteg, mellékn.)
 kórász (fő és mellékn. péld. éhenkórász)
 kórászni (= kóborolni)
 kórászni, kórészni, kórálni (= böngész-
 ni) Kemenesal. Göcs. Marcalm. Ba-
 ranya.
 korba (Korb), garabó, garaboly, gara-
 bonca
 korh-adt
 korhelykodni (mélyh.) Bf.
 korlát (clathrum)
 kornyadoz
 korong
 koslat, Szathm.
 kosontyu, Bf.
 kotorász, KVMatkó.
 kotyog, KVMatkó.
 kótyomfitty
 kottyomfitty
 kova, koha
 kovacs
 kubuc, Gömörv.
 kucorodik
 kukkadoz, Szék. kókkant, kókkad, Csok.
 kukó, kuku, kokó, SzD.
 kukorikol
 kullároz, KVMatkó.
 kullintani, SzD. Sl. Kreszn. l. csillontani
 kullog, Balatm. Pápav. Szék. Kecskem.

Felhang.

hepcihér, lásd kopcihér.
 kő.
 köveszt.
 kél, járkél, kele-kólál, Kreszn. Balatm.
 Göcs.
 kölönc, csölönc, Tájsz.
 kölönc, cölönc, MALb.
 csempely, Csiksz.
 göndör.
 könyör-ög, kenyér-ül, Comyaathi.
 köped.
 köpesz, Göcs.
 köpeszt, köveszt.
 hepcihér, Szomb. énekkönyv. hepce-
 hér, KMVeszelin Pál.
 köpéc-e.
 kép, Tinódi. MALb.
 gübü, göbe, göbec, Szék.
 köppent, Szánthó. MALb. Balatm.
 kör.
 geher, Bodrogek. Szathm.
 kérész.
 keringelni.
 kérészni, Göcs. keres-gélni.

 körbec és körpec (Körbchen), Gőcsej.

 görh-es.
 korhelkedni.
 körlet, kerület.
 görnyedez.
 kereng.
 bislet, peslet, Szék.
 kősöntyü.
 gegyerész, Kemenesal.
 ketyeg, petyeg, Debr.
 kötyönfitty, Szék.
 ketyenfitty, DCsimor.
 kő, kú.
 göbécs, Pápav.
 köpéc-e.
 göcsörödik.
 gyökkent, Szék.
 kög.
 kikirikel.
 küllőférez.
 csillenteni, Balatm. Kemenesal. Göcs.
 csüllög, csüllüg, Göcs.

Alhang.

kulyak
 kunyor-ál, Balaton. Pápav. kunyor-ász
 kup, kapica, Szathm.
 kup-a
 kupac, kupoc, Pápav. Fehérv.
 kurkál, Balatm. Pápav. kurkálódik

 kurkász (név)
 kurkász (ige)
 kurta (szappankurta)
 kutat
 kutyor, Őrség. gogyor, Balatm. kotyor,
 Beregv.
 kuvaes, SzD. Bf.
 kuvad, Szék.
 láb, (Fusz)
 láb (ige), tébláb, Vizözön históriája.
 SzD. könnybe láb a szem)
 lábbog, SzD. Bf.
 lábbó (= szálhajó), SzD. Simai.
 laboda
 laboda
 lábtó, MAlb. Ceglédi.
 lafatol, Szék. laftol, Bf.
 lágy
 lang, lisztlang
 langos (= széteresztett péld. haj), Ba-
 ranya.
 langy, lanyha
 lantol (lantol Csökmőre sebesen)
 lap
 lap
 lap, lamp (lampos méz, Balaton.)
 lép
 lép, lábbog
 lapály, lopáj, Szék.
 lapány,-os (hely), SzD. Kreszn.
 lapatyol, labatol, Kállai.
 lapi, Szék.
 laplag, laplika
 laponya, SzD. Kreszn.

 laponyag, SzD. Kreszn.

 lapos, lapis, Gömörv. Ormáns.
 lap-ottya, Erdély.
 lappan, meglapul

Felhang.

külek-edik.
 könyör-ög, künyür-ül, Nádor-cof.
 kepe, Balatm. Sopronv. Tolnav.
 köpp-ő, köpp-öly.
 köpőc-e, Beke. Gyórv. Vasv.
 cserkél, cserkel, Balatm. Göcs. Keme-
 nesal. Kreszn. cserkelődik, Balatm.
 cserkesz, Balatm.
 cserkész, Kreszn.
 körte, kürt, kör.
 ketet, Balatm. Kemenesal.
 gödör.

 kövecs.
 köved, köped.
 leb, lép-ik.
 leb-eg, lép, lev-eg.

 libeg-lábbog. Szék. lebeg, Bf.
 leb-eg-ő.
 lebede-g (= kerek iny), Szék.
 lepedő, lepődő, MAlb.
 léptő, lépcső.
 lefetel, Szék.
 legy-hedt, Kemen. Iety-vedt, Tiszam.
 leng.
 lengős.

 lenge, Szék.
 lendül, lentet, Balatm.
 lép, lép-ez, SzD. lép-ed, Szék.
 lép (testrészt).
 lép (a kasban, lépes méz).
 lép (= madárenyv).
 lép, lebeg, libeg, levegő.
 levél, lepel, leple, leplő, SzD. Kreszn.
 lepeny.
 lepetyel, lepeg, Szék.
 level, falevel.
 lepleg (= lepel) SzD. Kreszn.
 lebenye, Beke. Balatm. lebenyő,
 Kreszn. lepenye, Sl. Kreszn. Kállay.
 lebinye, Kállay. lepenyő, Szék.
 lepenyeg, leffentyű, leffentyő; — a
 kakasról SzKB. ökörről MAlb. puly-
 káról Kisfaludy Sándor stb.
 lep-eny (lepenyhal).
 lepeny.
 lippen, libben, meglippen, Beke. Balatm.

Alhang.

lappang
lappantyú
lázsong, lázing, SzD.

lecspurdi (mélyh.), lecspurdiság, Szék.
letyková, Balatm.
lezsák, Bf.
libig (mély.) libigó, libigó-ka, libikóka, Szék. Debrec.
libóc, Káldi. PP. léboc, libac, Szék. libuc
lihong, -at -
lihu, liu, lihó, livó, léju stb.
lik (mélyh.), likacs, lyukacsos
linka (= bürü) Sopronv. v. ö. dobogó;
— lenka (= ingovány), Marcalm.
v. ö. lép
linkó, Balatm. Marcalm. linkuó (= szá-
raz ingovány), Göcs.
lipong, Csiksz.
liponka, libitoka, libikóka
lob, lóbb (fent libeg), Melius Pét.
lob

lobban, lobbant, Cegl. (szemére lobbant)
lobicskol, Balatm.
lobog (lobogós ing stb.)

locs, locsa (Locsahúr, Diósz).
loccsan
locskál, Bf. locskol
locsog, loccsant
lód-it
lód-úl, lót (-fut)
lógároz
lohol
lók, Szék.

lop
lotyadék, locsadék, Szék.
lotyog
lotyog
lottyán, Csokonai.
lubickol
ludvérc, Marcalm. Tolnav. ludvirc, Göcs.

lyuk, lik
lyuki ember, DCsimor. Bf.

maca, baca

Felhang.

lepeg, Szék.
leppentyű, lippentyű, SzD. Sl. Kreszn.
lézzeng, lézzeg, Balatm. Kemenesal,
Szék. Göcs.
locszerdi (magash.) locszerdiség.
letyőke, Szék.
lebzselő.
libig (magash.), libegő, libegő-ke.

libec, MALb. PP. libic = bibic, stb.
leheng, lihenget, lenket, Göcs.
lehő, lévő, Palóc, lih-ellő, Comy.
lék (magash.), lékel, meglékel.
lengé, lengő.

lingő, lengő.

libeng.
libenge, libengő.
leb-eg, lev-eg, SzD.
leb (= láng lebegése, tűz ereje), Bf.
tűz lebje, SzD.
lebben, lebbent.
lepicskél.
lebeg, libeg-lobog, levegő (= bractea),
SzKB. (= pinnaculum), Erdősi.
löttye, Győr. v.
lepcsen, SzD.
löcsköl (ne löcskölj), Szath.
lecseg, leccsent, Kreszn. licseg-locsog.
lód-örit, Szék.
lödörög, Szék. Kállay. SzD. Sl. Kreszn.
lögérez, ligg-lógg.
lövell.
lök (= lapác), SzD. (Tisza-Lök ?) löke,
Szék.
lep (= eltakar).
löttyedék.
lityeg, lity-loty.
löttyög.
löttyen.
lipiczkel, Bf.
lidérc, MALb. lüderc, Szék. ledőre,
Szathm.
lik, (lyike-lyuka), lík, lék.
lyüki ember, Kreszn. Bf. gyüki ember,
Kemenesal.
bece.

Alhang.

mag, magy, inogy
 mag, magy, mog

mágla, máglya
 Magyar
 majmol
 makog
 mál (rókamál, Mézesmál, stb.)
 mal (= valakinek alja, mélye); kert-
 malja, Szathm. partmal, padmal, pan-
 dal, pandalló, Beke. Szegedv. maly,
 part mállya, Pázm. māj (máj-bőr-
 esizma)

máll, mállik, mállad
 mállaszt

. . . mantyu (karmantyu)

mar
 mar-ad
 marad
 marúl, SzD. Sl. Kreszn. marjúl, Szathm.
 marok
 mart, part
 márt
 másuva
 maszat, paszat, Balatm.
 maszatol, Pápav.
 matring (mélyh.)
 máz
 máz
 máz
 mernám, Kemenesal, Pápav.
 mézga
 mézgáncs Bf.
 mióta
 moco-rog, Göcs.
 mokog
 mokogtat
 mul, mulja (idejét mulja), Temet. besz.
 Nádor- és Lug. cod. Pesthy. Bor-
 nemisza.
 mu(n)ka, mu-ka, Lug. cod. mukka, mű, mű-ke.
 Guary-cod.
 murok, merkác, Veszelszki.

nadár, Kreszn.
 nadárzik, nadalyodzik, Fertőm.

Felhang.

meggy.
 mög (= hátsó rész), meg, megl (=
 hajó meghi), Erdősi. megy (tehénnél,
 eménél), Debrec.

mile, millye.
 Mögyer, Béla jegyz. Megyer, Debr. cod.
 mímel.
 mekeg.
 mell.
 mély.

mellyed, Mélius Pét.
 melleszt, Pápav. mellyeszt, Pesthy.
 MAlb.

mentő, mente.
 méreg, merigy, MAlb. mirigy.
 mer, mer-észel.
 mered.
 merevül.
 merőke, meritő.
 meredt, meredek.
 merit.
 másüvé, MAlb. (II. III. IV. V. kiadás).
 meszet, Pápav. szemet.
 meszetel, Pápav. szemetel.
 metring (magash.), farmetring, Heltai.
 méz (mézes-mázos).
 mész.
 mez, mez-ő, mez-telen.
 merném, merije valakinek, merészség.
 mezge, Szék.
 mézelke, Bf.
 miőte, mőte, Komárom.
 micereg, Kállay.
 mökög, KVMatkó.
 mökögtet, KVMatkó.
 mell-öz, mellőzi.

mű, mű-ke.
 merk-őce, Baranya, Kállay. emreke,
 Diósz.
 ned, nedv.
 nedüt ereszt a tehén, borjazása kö-
 zeledtén.

Alhang.

nagy
 nagy
 nász
 ninka, nénka, Honthv.
 noszódik
 nöstény, Meliusnál több izben mély-
 hangu.
 nyafog, Debrec.
 nyaggat
 nyak
 nyál
 nyali-fali, Szék.
 nyámog, nyámmog, Balatm. Szék.

 nyányó. Szathm.
 nyassán, Faludi. nyássán, Bf.
 nyavalygó
 nyifa, Balatm. Beke. Kemen. Pápav.
 nyikkan
 nyikog, Szék.
 nyil, nyilak
 nyir (mélyh.), nyirtam, nyirjam, Szék.

 nyíratás, Nkelet. nyíradék
 (nyir-os)
 nyirk, nyirok, nyirkos
 nyiszál, Szathm. Bf.
 nyom, embernyom, nyomdokos
 nyúl, nyúlik
 nyuszog
 nyuszt
 nyuzga, Gömörv. Palóc. Szathm. SzD.
 Kreszn.
 oda
 ok-ád,-oz
 okrándoz, Engel, Fábán.
 ól (kerítés)
 olta, ulta, Abigail hist.
 olyan, olyatán, Lug. cod.
 oml, omol
 onnan, onnant, onnét
 ont, Pesthy.
 ontoz, R. SÍ. (sajátságos értelemben Őr-
 ségen és Vasv. I. Tájisz.)
 or, or-oz (körüljár)
 orv (körüljáró), orb, Comyáathy.
 os-on, us-sint, SzD. suh-an
 ostormény
 óta (főnév: ótától fogva), úta, utta, Heltai.

Felhang.

neg-éd, neg-ind.
 négy, nehéz.
 nősz.
 nénike.
 neszűdik, Kemenesal.
 nöstény (magash).

 nyefeg, nyifeg-nyafog.
 nyegget, Bf.
 nyek-ő, Szék.
 nyél, (nyúló mindkettő).
 nyeli-feli, Kemenesal.
 nyémeg, Póсах. Görcsösbót. nyim-
 mel nyámmal, nyimeg-nyámog.
 nyünyü.
 nyössen, Szék. nyersen.
 nyevelgő.
 nyefe-gő, nyif-nyaf.
 nyekken.
 nyekeg, Balatm. Szék. SÍ. Kreszn. nyög.
 nyél, nyelek.
 nyir (magash.), nyirtem, nyirjem, nyi-
 rő, Nyirő (tulajdonnév).
 nyiretés, nyiredék.
 nyers.
 nyiring, nyering, Szék.
 nyezetül, Gyórv.
 nőm, nem, nemzet, nemzedék.
 nő, nyő, nővül, nyől, növekedik.
 nyüszög, nyüzzög, Szék.
 nyest.
 nyüzsge, nyüzsögő, nyüzsgeteg, Szék.

 ide.
 ök-lend,-ez, Szathm.
 ökrendez, KVMatkó.
 öl (ölel, kerit, szeret, szorit).
 öltő, őtő, lásd óta.
 ilyen, illetén, u. o.
 öml, ömöl.
 innen, innend, innét.
 önt.
 öntöz.

 őr, őr-iz, őr-öz, Debr. cod.
 örv.
 es, esik.
 östörmény, Versegghy.
 őtő, üdő, ődő, Máramaros. idő.

Ahang.

ott, ottan
 ottogyan, Udvarhelysz.
 ottonnak, Kemenesal.
 óv (körülvesz)
 pacuha = (lepistes, pongyola), Debrec.
 pacsirta
 páhog, Bodrogrk. Szathm.
 pálcá, páca
 palol, Posah. Fazekas Mih.
 pamacs, Szathm.
 pamat, Beke, SI. Kreszn.
 pancsol, Szatm. Debrec. pamacsol, SzD.
 SI. Kreszn.
 pang
 papa, popa, Gyermekegyelv. Bf. Kreszn.
 papr-ika
 parányi, pirinyó, pirinkó stb.
 parapáty, Cucor.
 parázs
 patécs(mélyh.), SI. Kreszn. Barkó. Palóc.
 pazérol
 picog, Marcalm. pityog, SzD. fityog.
 piga, SzD.
 pilla, szempilla
 pillangó
 pillók, Beke.
 píp, pípja (mélyh.) Szathm. pipta, Göcs.
 pipogya, pipucz
 pírga, Szatm. Erdély.
 pirkad, Dal. Tiszam.
 piros, pírhomogas, Balatm. Pápav.
 pisa, Kemenesal.
 pisál, Kemenesal.
 pizza, Beke.
 pizska, Szathm. bincka, piga, SzD. binck
 stb. SzD. Kreszn.
 pizma(= pimasz) Nátly. Nagy P.
 pizra (= ajkócz), hóka-pizra, Debrec.
 piztoly
 pityós, pityókos, Kemenesal. Pápav.
 pikós, SzD.
 pittypalatty (= fűrj)
 pocset-a, Marcalm. Tolnav. Kemenesal.
 podvas

Felhang.

itt, itten.
 ittegyen, Pósa.
 íttenék, Sopronv. Pápav.
 öv.
 petyhe, petyhüdt.
 pityer, Kisfal. Sánd. Mennyei. pityerte.
 piheg.
 péce
 pelcl, Balatm. Pápav. Göcs.
 pemet, Baranya. Pápav.
 pemet, penete, Tiszamente.
 pencsöl, pepecsel.
 pemh-ed, Szék. penyved, Gömörv.
 pepe, u. o
 biber, Baranya.
 pirinccs, Szék. pirindike, Baranya.
 pereputty, Balaton. Pápav. Kemene-
 sal. Szék.
 pörzs.
 petécs (magash.) Tiszam. petecs, Bar-
 kó. petőcs, Palóc.
 fecsével.
 pityereg, I. fityog.
 pige, bige, Debrec.
 pille (= vékony bőrözet és lepke).
 bill-, pill-, libengő, lependék, SzKB.
 Ceglédi. Palóc. Szék.
 pille.
 píp, pípje (magash.), Lippai J. Szék.
 Kreszn. pípite, SzD. Kreszn.
 pipőke, pepelyke.
 pörke, pörgölt.
 perked, Balatm.
 vörös, verhenyeges.
 pös, Szék.
 pesel, pösöl, Dal.
 pisze.
 bincke, SzD. Kreszn. pincke, pilincke,
 SzD. pige, pigre SPatak. benci, Ba-
 ranya.
 böszme, Balatm. Kemenesal.
 pizle (= pizse ajk), Gömörv.
 püstöly, SI.
 pitis (magash.), Bodrogrk.
 pitypirity, Bodrogrk.
 pöcsét, pecsét.
 petyves, Balatm.

Alhang.

Felhang.

pofa	pöfe-teg.
pofók, pofás, pofit, Balatm. Kémen. Szék.	pöfök, püfök, Balatm.
pongyola	pendel, pendely, péntő, Marcalm.
pongyola,-án	pengyele,-én, Balatm. Pápav.
popa, Gyermeknyelv.	pép, pepe, l. papa.
por, porones, Szék.	pör, pēr.
por	pör-met, pörnye, pernye, Debrec. pernyő (= felszálló hamu), Szathm.
porcz-ogó (szalonna —)	pöröz, percz, Balatm. Göcs. Kemen. Tolnav.
poronya,-u	pörnye, pernye (= száraz törmelék), Szathm.
poronty	vörönty (= fattyu), Baranya.
poronty, porongy (= hitvány szol-gácska), Szék.	perentel, Heltai.
porzsol, Cucor.	pörzsöl.
porzsoló (= lábas), SzD. Benkő.	pörzsoló, pörkölő, pürsely, persely.
poshad	peshed, Szék.
pos-vány	pős-e, Göcs.
pót	pöty-e, Göcs.
potom, Kemenesal.	pöttön, pity-poty.
pottyán	pettyen.
pottyant	pötttyent, Győrv.
potya, potyá-ra	pöttön, pitye-potya.
pozsog, pozsog, Heltai. Pázm.	pözsg. MAlb. pezseg.
pozsogás	(pözsgös).
pozsog	bisereg, Balatm. bizserékel, Szathm.
puffad, poffad, MAlb.	pöffed.
pufli	büfli, püfli.
pufog	püfög, böfög, pifeg-pofog.
pufók	püfök.
pufol	püföl, pif-paf.
púp	píp.
púpos (= gögös), Pázm.	pípes, SI. Kreszn.
púposkodik, MAlb. Pázm.	pipeskedik (= pompázik, tetszelg. gögöskodik), Csúzi. KVMatkó.
puzsdúl, Göcs.	pözsdül, pizse, pisen.
puzsér, Pápav. puzsdék, posadék, Szék.	pösedék, pizse, pizselle, Balatm. Pápav.
racsál, Szath.	retyeg, Kresz. retye-rutyál, Kreszn.
ragya, rigolya	rög, rügy.
rakotla, rakitla, Örség. Göcs.	rekettye.
rakottya	rekettye.
ráncz	rece.
rang	rend.
ránt, rántás, rátotta	rény, rénye.
rézsut, rézsutoston	rézsent, SzD. rézsentes.
rigya, Balat. Kemenesal. Marcalm. Vásv.	rügy.
rigya, rigolya, Szék.	rög.
rimánkodik	reménkedik. Sz. Katalin Leg. Heltai.

Alhang.

ringat
 ritka, ritkás, rigás, Balatm.
 robog, robban, roppan, rop
 rocs-ka, SzKB.
 (rogyasz)
 roh-ad
 rohanni
 ron-da
 róta, rőtástól, Szék.
 rótás (péld. eső), Balatm.
 rozog
 rozoga, Pápav.
 rozzan
 ró, rív
 rovás
 rovás
 rovat
 rovat
 rovat
 rovat
 ruca
 safarina, Szék. csafrinka
 sajdit, MAIb. Pósa. Cegl. Faludi. saj-
 gat, salgat, Erdősi.
 sajt
 sandorol, Szék. sandra, Dugon. Kreszn.
 sany, sanyadt, satnya

 sany,-ar,—u
 sányavész, Szathm.
 sár
 sarabol, sarló
 sarang, Szék.
 sarj
 sarj, sargyi, sargyu, Vasv. Kállay.
 sarj, csira
 sarjad, csirkad
 sarjazik, csirázik,
 sarju, sarnyu, Palóc.
 sarkantyu
 saroglya
 sippad, Bodrogk. Szegedvid.
 sipró, Somogy.
 sír-ból, ban (ma mélyh.)

 sív, sív-ó, sív-alkodik, Tinódi.
 som
 Somogy
 sor

Felhang.

renget.
 rideg, rüdeg, Szék.
 röpül, röpölni, rebben.
 rücs-ő, Szathm. Bf.
 rötyesz, Szathm.
 rev, ré, fa-ré, revés.
 röhenyi, Göcs.
 reny-he.
 rét, rétestől.
 rétes, réssenkénii.
 rezeg, reszked.
 rözge, rezgeteg.
 rözzen, rezzen.
 ré, rév.
 (revés) rés.
 (revés) rész.
 (revet) rét.
 (revet) red, Kemenesal. redő.
 redes, Kemenesal.
 réce.
 cevere, cefre, cefrenke.
 sejdit, sejt.

 zsejt.
 sündörl, sündörög, sündörködik.
 sinylik, sínlik, sindik, MAIb. Pázm,
 Kreszn. siny-edeg, Szék.
 seny, seny-v, szenved, sennyedék.
 csenevész.
 csér, Göcs.
 sér, sérv, sérül, sérelem.
 sereny, Honthv.
 ciher, Szék.
 sörje, Csokonai. cserje.
 cserje, cserény.
 serked.
 serdül.
 sereny, serevény, Szegedvid.
 serkentő (Heltainál: döf fen tő vas).
 sereglye, Márton Józ. s.
 sipped, Szegedvid. sopped-ék, SzD.
 söprő, seprő.
 sér, sir (magash.), Nádor-cod. Passió.
 MAIb.
 süv-ölt.
 szöm.
 Sümegh.
 szer (=ker), Béla jegyz. Erdősi. Ha-
 lottas zsolt.

Alhang.

sudar
suhad

suhad
suhaszt
suhog
suj, Szék.
sul, Göcs
sullog, Kazinczy. Szathm.

sundorg, sundorog
suppad, suppadoz, Ceglédi.
suppan, Pesthy. SzD.
supr-ál, Vörösmarti. Ceglédi. SzD.
Kreszn. supr-íkal, SzD. Kreszn. supr-
áz, Csúzi. Kreszn.

surjány
surran
susa, sus-pus, sus-kus, Szathm.

susog
sustorog, Csokonai.
suta, suti, Palóc.

sutton, suttomban, suttymban
szab
szádorog
szak-ít
szak-mány, szak-vány, Balatm.
szakszi-na, Szék.
szál
szalag, szilánk
szalakóta
szamat, maszat
szamóca, szimolca, SzD.
szaporodik, gyarapodik
szarika, Szék.
szarka
szerencsa (mélyh.), XVI. sz.
szika
szinyártig, SzD.
szípog, Szék.
szirkál, Pesthy. I. cirkál
szontyolodik, Pápav. szontyorodik Szék.
szor
szór
szorbol
szorgalmas

Felhang.

süheder, siheder.
süed, süyed, silyed, silyyed, Csúzi.
Pécsváradi.
siet.
süeszt, silyeszt, sülyeszt.
siheg.
süv, Szék.
sül, süly.
cselleg, Tinódi. Gyöngyösi. Dugon.
SzD. Kresz. cselleng, celleg, eng,
SzD. Heltai.
sündörg, söndörög, Szathm.
süpped, süppedez.
süppen.
söpr-úz, söpör-kél

cserény, serevény, Szegedvid.
sürög, sürget.
sese, sese-susa, Kreszn. sese-pusa,
siség.
siseg, sisereg, siserékel, SzD. Sl.
sistereg, csisztereg, szisztereg, Gyórv.
sete, Sl. balogsüti, Göcs, balogsütü,
Pápav.
setten-kedik.
seb.
szédeleg.
szeg.
szeg-ödik, szeg-ödvény.
szeksze-monta, Bodrogek.
széll.
telek, bocskortelek, telenk, ostortelenk.
szeleköte, Engel.
szemet, meszet.
szemőce, Gyórv.
cseperedik.
szűr
zörge, csörgő.
szerencse (magash.),
szék I. cika.
szinültig.
szepeg, Szék.
cserkél.
szöntyörödik, Göcs.
ször, szer.
szerte, szertes, Kemenesal.
szörpöl.
sürg-e, sürg-elmes.

Alhang.

szorgat, SzD.
 szorgol, Balatn.
 szorgolódik, Faludi.
 szorgos
 szorit
 szorog, Szék.
 szortyog
 szoszmotol
 szotyog
 szotyor, Háromsz. szatyor
 szug
 szuglya, Kemenesal.
 szugolya, Ceglédi. Csokonai. szugolyék,
 Szék.
 szulák (= Convolvulus, Linn.), iszalag
 szun, szunnyad
 szunyog (= zonog, zeng)
 szurok (= Pech; Baranyában = holt-
 szén)
 szurutyka (= vert aludtej), Kállay.
 szusz
 takarodj!
 talabor, SI.
 tálgyú, tálé, vértálé, tályog
 támétalan, Bertalanffy. táméntalan, SzD.
 táncol
 tanga (föld, = könnyü, parázs föld),
 Erdélyi Ján. Hegedüs Lász.
 tántorog
 tapicskál
 tapicskol, Balatonm.
 tap,-od,-os, tip,-od, Ipolyi Árn. 330.
 tipos, Szabó Kár.
 tár
 tár
 tarafarál, Megyesi Pál.
 taszigál, toszigál
 tat, hajó tatja, tutaj?
 taval, taval, tául, Lug. cod.
 távol
 táv,-od
 tébolyodás
 tébolyog -
 tép-ász, cibál
 tib-áz, Dunántul. tip-áz, Tolnav.
 tipál (= cibál), Balatm.
 tipor, tapor, Göcs.

Felhang.

sürget.
 sürgöl.
 sürgölődik.
 sürgős.
 szeret? kerit?
 sürög
 szerceseg, szörcsög.
 szöszmötöl.
 szötyög, szetye-szotyá, szityszoty.
 szüty-ő.
 szög, zeg-zug, zenge-zunga, Gömörv.
 szögle-t, szeglye-szuglya.
 szögelet, csegely, SzD. Kreszn.
 szövölék, szőlő.
 szün, csün, v. ö. szenderedik.
 zönög v. ö. cinege.
 szürke (= feketével vegyeske).
 szerdek, szüredék.
 szesz (= illat, G. Katona)
 tekeredj!
 terebély.
 tölgy, tőgy, tügy?
 teménytelen.
 dencel, Balatm. döncöl, Szathm.
 tenge föld, Erdélyi Ján.
 ténfereg, Ceglédi.
 tepickél, Balatm.
 tepecskel, debecskel, Bf. tipickel,
 SzD.
 téb-láb, tépel, (= tipor), Kemenesal.
 képes-tapos.
 teher.
 tér.
 tereferél.
 gyesziköl, Kemenesal. gyeszitel, Ba-
 latm.
 tet, tető (= kormányos ülőhelye).
 tévely.
 tével.
 tév,-ed.
 tibelyedés.
 tévelyeg.
 tép-del, tép-des.
 tép-dez.
 tépel.
 teper.

Alhang.

tivornya, tevernya, deverna, SzD.
 to . . . , toa, tova, tovább
 tó — — —
 tódít
 tódúl
 tohonya, tunya, tohonyázkodik. Ke-
 menesal.
 tohonya, Marcalm. Balatm. Pápav. Göcs.
 Győrv.
 tok (ívtok = corytus, MAlb.)
 tóka (=faharang) SzD. Bf. Gvadányi.
 to-l (ige), to-sz
 tolakodik, tolyakodik, Pesthy.
 tom (vánkossal tomja természetét az or-
 mos, Kazincy.)
 tomieskol
 tompa
 top-ány

 topog, tipeg, SzD.
 tapolya (nyárfa)

 torl, torol
 tortyadt, Kazincy. trottyos, trotyi, tro-
 tyá, Szathm.
 torzs, Beke. torzsa
 torzsal-kodik

 tosz, toszit, (gyeszitel)
 totya Palóc. (= golyhó), Szathm.

 totyog
 totyori
 tottyadt
 tova
 trufa, tréfa
 tukarcs
 tukó (= ostoba)
 túl
 tupri, Beke. Kemenesal.
 tur (ige)
 tur (= seb), torlás
 tur-ál
 túros
 tuskó, tusak, tueskó
 tuzskol, tuzkol, tuzszakoz (tosz)
 tuzsár, Fertőm.
 ugar (= kettős szántású föld?)

Felhang.

tevernye, devernye.
 tő . . . több.
 tő — — , tel, töl, töl-t stb.
 csődít.
 csődül.
 tehenye, tehenedik, Kemenesal. te-
 henkedik.
 tőhőnye, Göcs.

 teg-ez (ijtegez = corytus, MAlb.)
 tőke?
 tű, tü-lök, tű-z, stb.
 tőjked, Szék.
 tőm, döm, Ormáns. tem, Szék.

 zömöcskül, Pápav.
 tömpe, tempe, SzD.
 cip-e, SzD. cip-ő, cipellő, — s, MAlb.
 cip-ellús, Erdősi. tip-top.
 tipeg, tipeg-tapog, tipi-tapi, Szék.
 tőpölye, tőbőlye (= rőtyesz edényke),
 Szathm.
 tőrl, tőröl.
 törtyedt, tertyedt, Győrv. trötyi, Szathm.
 Mármár.
 törzs, törzsök, Béla jegyz.
 törzsöl, Cegl. törzselkedik, dörzsölkö-
 dik, Szathm.
 tűz, tüsző, dészü, Szék. gyüszü.
 tyütyü, Szathm. gyügyü, kütylő, Győrv.
 tity-toty.
 tőtyög, tityeg-totyog.
 tőtyöri.
 tőtyedt.
 té-tova, téstova, Rév. cod.
 terefere, Palóc. Pápav.
 tekercs.
 tőke.
 til, tél, til-tul, tél-túl.
 törpe.
 tűr, gyűr.
 törés, dörzs.
 ter-écsel, tereturál,
 türös, Bornemisza.
 dücskő, Bodrogk.
 tüzgél, tüzőgél, (tűz).
 törzs.
 iker, Ükörke (Lonicera Xylost.)

Alhang.

úgy, úgyan
 ugy
 ugyan, ugyanizé, Baranya.
 ugyan
 ujj (digitus)
 usz-ik, lásd avat
 zakatol, Kemenesal.
 zángó, Szék. mángó, Szathm. (= rozshangu)
 zargat, Órmáns. cingat
 zilál, szillál, Bf.
 zivar, zivatar
 zokkantja, Passio.
 zok (péld. zokszó, zokon esett)
 zokog
 zomocskol
 zomok, SzKB. Simai. Szék.
 zong, Kazincy.
 zuborog
 zug
 zug
 zugoly
 zuhan,-ás
 zur-zavar. MALb. zurja—zavarja, Kreszn.
 zsajtár, zsejtár. Gömörv. Bf. zótár, Gömörv.
 zsak, szukmány, MALb.
 zámoly, zámely, Pesthy.
 zsiba
 zsibbad
 zsib, zsib-ong
 zsiborog, Órség.
 zsigora, Szék. sikora, Szathm.
 zsgorodik
 zsgorodik, guzsorodik
 zsgorog
 zsurmol, Pápaid. Balatm.
 zsurmolék, zsurmolka, morzsolka, Pá-pav.
 zsuzsok, zsisku, sisku, Órség.
 vackol, vaszkolódik, SzD.
 vacok, vaszok, Szék. vaszak, Kemen.
 vacsora
 vág
 váj

Felhang.

így, ígyen, Pesthy. idősb Tóbiás. Kra-kai ábéce.
 ügy, így, így.
 egyem, XVII-dik száz.
 igen.
 ív, íjj.
 evez.
 zeketel.
 zengő, csengő.
 sürget.
 széllal, széllal, szél-eszt.
 zehér-nye, zeger-nye, Kemenesal. Ba-lat. Fertőv.
 zökkenti.
 zök (zökni=lökni, megzöktő = meg-tosztította, Gücs.).
 zökög.
 zömöcsküil, Pápap.
 zömök.
 zöng, zeneg.
 zühörög, Szathm.
 szög, szög-let.
 szúk, szeg-ény.
 csegély, Szék.
 dühen,-és, Szathm.
 zür-zavar, züri-zavarja.
 zséter, Vasv. Kemenesal.
 zeke.
 sémely, símely, Szék.
 csibe.
 semmed, Vasv.
 zsemb, zsemb-el, zeb-eg.
 zsiereg.
 zsigere, zsigörödő.
 zsigeredik.
 görsed, Györv.
 gözsörög, Szék.
 dörmöl, Szathm.
 törmölék, csörmölék, csermelék, Ti-szamellék.
 zszizsik, Erdősi. Wrancsics. Kreszn.
 sisek, Bf. zszisek, Kemenesal.
 veckel, peckelődik, SzD.
 fész, Tem. besz. fészek.
 vecsernye (különben vesperae).
 vég.
 fej. féj.

Alhang.

vak, fak-ó
 vaklinc (= barna lány), Baranya.
 vakog
 vala
 válad, SI. Kreszn.
 valag, valog, Vajda P.
 válaszol
 vál-ik
 vall, Jász. cod.
 vall
 vált
 vánnyadt, fonyadt
 vanyiga
 vápa-hupa, Szék.
 var
 vár, várni
 varr
 varsa
 varsa, Varsány
 vásik, Lippai. — (foga vásik benne)
 vás-l-ott
 vaszkolódik, Szék.
 vatalé, Szék. vatallé, Balatn.

 váz, vász, Pósa. vászon
 vickand
 vigy-áz
 vihar

 vinnyó
 virgone, virganc, SzD.
 virhudni
 vislat, Szék.
 viszkolódik, Szék.
 vizkora, Szathm.
 viszont, vissza
 vita, vitáz-ik
 (vivadék)
 von

Felhang.

fek-ete.
 fek-ete.
 vekeg, vekeng.
 féle.
 feled.
 Veleg, Vök, Vöcs, völgy.
 felesel.
 fél, fel-eség.
 vél.
 felel.
 vét, vét-ek.
 vén.
 venyige.
 hépe — hupa.
 bőr.
 ór.
 fércel.
 vörse, Simai.
 ersény.
 vésik.
 fes-l-ett.
 fészkelődik.
 vetelé, Cucor. vedel, Vasv. Tolnav.
 Kemenesal.
 fesz.
 veckend.
 figy-el.
 viher, vihér, viheder, vihetör, Balaton. Gőcs. Őrség.
 vihnye. MALb. Pázm. Kreszn.
 fürgenc, SzD. Kreszn.
 vérhüdni, vérhüdt, XVII. száz.
 peslet, Szathm.
 fészkelődik.
 veckelő, fészkelődő.
 vizett (= helyett). Nádor-cod. Comy.
 vitéz.
 vidék.
 fen, fén.

(Rövidítések : Bf. = Barcafalvi Szabó Dávid., SzD. = Baróthi Szabó Dávid., SI. = Sándor István., SzKB. = Szikszai Kovács vagy Fabricius Basil., MALb. = Molnár Albert., Kreszn. = Kresznerics., R. = Régiség., stb.)